

ეროვნულ გმირთა სახეები პოეტის სამყაროში

„დღეს, 2014 წლის 31 მარტს, შოთა რუსთაველის სახელობის აკადემიურ თეატრში გაიმართა საქართველოს პირველი პრეზიდენტის, ბატონი ზვიად გამსახურდიას ხსოვნისადმი მიძღვნილი საღამო. შეიძლება ითქვას, რომ ჩემი ოცდახუთწლიანი თავგანწირული ბრძოლა დაფასდა და ლიტერატურის დარგში განსაკუთრებული მიღწევებისათვის მომენიჭა ზვიად გამსახურდიას სახელობის პრემია. დღეს უბედნიერესი ქალი ვარ ამქვეყნად. მომილოცეთ, ვისაც ძარღვებში ქართული სისხლი გიჩქევთ! - თქვენი თინათინ მღვდლიაშვილი“, - წერს პოეტი.

„ფარისევლობენ, როს ამბობენ, -
გვქუელს ზვიადიო!
სინამდვილეში,
იდეა სძულთ - თავისუფლების!“

ჩვენი აზრით, პოეტის ეს სტრიქონები ზემოთ გამოხატული განსაკუთრებული დამოკიდებულების ერთ-ერთი გასაღებია. ზვიად გამსახურდიას სახელობის პრემიის მინიჭებით თინათინ მღვდლიაშვილი აღიარეს როგორც თავისუფალი შემოქმედი, რომელიც ერთადერთს, თავისუფლების იდეას ემორჩილებოდა მხოლოდ.

„მე უკვე დავტორე ჩემი დასატორი,
დიახ, მე ვიყავი დამრღვევი მახეთა!..
ეს მე ვარ, ქართველი მდედრი მატადორი,
ლექსით მორკინალი მძვინვარე ხარებთან!“

საქართველოს პირველი პრეზიდენტის, ზვიად გამსახურდიასა და საქართველოს ეროვნული გმირის, მერაბ კოსტავას თანამებრძოლს, მათ გვერდით და მათ გარეშე გამოვლილი ქარაშოტების გადამტანს, ხელეწიფება შექმნას პოეტური სამყარო, რომელიც მკითხველს აღავსებს ენერგიით. გადამდებია ამ პოეზიის მუამბოხური სულისკვეთება:

„ჩვენ, ლექსის დენდები, - ვიბრძვით, არ ვნებდებით!..
ვაოცებთ სამყაროს მხურვალე ვნებებით!..
დავჭრივართ ცარგვალზე მზისფერი ეტლებით,
არც როდის ვისვენებთ, არც როდის ვებრდებით!
ჩვენ დუელს ვუცხადებთ გრიგალს და ქარაშოტს!

მაგრამ ჩვენ არ ვკვდებით! - სიკვდილთან ვთამაშობთ!..“

ზვიად გამსახურდია მერაბ კოსტავასადმი მიძღვნილ ლექსში წერდა:

„მაგრამ ხომ დავრჩით, მაინც ჩვენ ორნი,
მკრთალნი რაინდნი მწუხარე სახის! “

ამ ორ მწუხარე სახის რაინდს ხშირად ესაუბრება თინათინ მღვდლიაშვილის ლექსების ლირიკული გმირი. ამქვეყნად მათ გარეშე დარჩენილს სტკივა რეალობა, სადაც ლუციფერს პირში გამოსჩაჩხია აფხაზეთის და ქართლის ნახევი, სადაც დახრილი დროშა ფრიალებს, სადაც არც კლავენ და არც ასვენებენ. „დანარცხებული მერცხლის“ პოეტური სახე ზუსტად იტევს დამსხრეული იდეალების სევდას, შეწყვეტილი ფრენის ტკივილს და ღირსეული მორკინალის გარეშე დარჩენილი მებრძოლის თავგანწირვას:

„ჩვენ ნარ-ეკალი ვკაფეთ მარცხებით,
ერთ-ერთს გეცოცხლათ, ნეტავ, ორიდან...
მე მერცხალივით დავენარცხები,
ან ჯიხაშკართან, ანდა ბორითთან“.

ზვიად გამსახურდიას პოეტური სახე იხატება, ერთი მხრივ, როგორც ზვარაკად შეწირული მსხვერპლისა, რომელიც საბოლოოდ მართალთა გვერდით იმკვიდრებს ადგილს ზეციურ სასუფეველში და, მეორე მხრივ, როგორც ერის წინამძღოლისა, პირველი პრეზიდენტისა.

„მოწამებრივი განვლილია გზა ეკლიანი,
დიდმოწამეთა ხარ მემკვიდრე, ივერთ პატრონო!
ლოცვად დამდგარა ერი შენი, ნათელმოსილი,
ზვიად ბატონო!“

აქვე აღვნიშნავთ თინათინ მღვდლიაშვილის პოეტური ენის ერთ მახასიათებელს. მხატვრულ ხერხად არის ნაქცევი მის პოეზიაში მიმართვა და შორისდებულთა გამოყენება. არსებობს თვალსაზრისი, რომლის თანახმად, ავტორის სტილის თავისებურებები უნდა ვეძიოთ ნაწილაკების, შორისდებულთა, წინდებულთა და სხვათა განაწილებაში, რადგან ენის ამ ელემენტებს ყველაზე ნაკლებად აქცევენ ყურადღებას მწერლები და ავტორის ინდივიდუალობა უნებურად სწორედ მათ გამოყენებაში ვლინდება. ის, რაც ლექსიკის ზედაპირზეა და თვალშისაცემია, შეიძლება კვლევისთვის ხელსაყრელია, მაგრამ ხშირ შემთხვევაში, არ არის არსებითი შემოქმედის ინდივიდუალობის დასადგენად. პოეტი ძალიან ხშირად იყენებს

მიმართავს, რაც მის ლექსებს საოცრად აახლოებს მკითხველთან. თითქოს მკითხველის თვალწინ ინგრევა ყველა ბარიერი და კედელი, მეტიც, ცოცხლდება მიმართვის ობიექტი, მკითხველი ლექსის ლირიკულ გმირთან ერთად ებაასება საუკუნეთა წიაღიდან აღმდგარ გმირებს. ლირიკული გმირი მიმართავს ზვიად გამსახურდიას, ერთგულების ფიცს დებს მის წინაშე და დარწმუნებულია, რომ აუცილებლად დადგება დრო:

„და გათენდება დილა დიდი აღსარებისა,
და გაბრწყინდება ივერია - ჩვენი სამშობლო!
დაგელოდება ერი შენი, ნათელმოსილი,
ზვიად ბატონო!“

მიმართავა თვითონ სათაური ლექსისა, „ჯვარი აზიდე, პრეზიდენტო“. პოეტი საქართველოს პირველ პრეზიდენტს, რომელიც იძულებულია სამშობლო დატოვოს, დაჭრილ ხარირემს ადარებს:

„დგას საქართველოს პრეზიდენტი, ისე მდუმარი,
როგორც დაჭრილი ხარირემი ქარაფის ზღვართან“.

გამოყენებული ეპითეტები იმდენად მეტყველია, რომ ზუსტად გადმოსცემს ემოციას. ლექსში კარგად ჩანს, როგორ ერწყმის ერთმანეთს პრეზიდენტის, ერთი მაშუღლიშვილისა და საქართველოს ბედი.

„დგას საქართველოს პრეზიდენტი, როგორც ხიზანი,
როგორც დაღლილი სერაფიმი მაცხოვრის ხატთან,
და იჭედება საქართველოს კუბოს ფიცარი,
და იდევნება საქართველო სამარის კართან“.

ზვიად გამსახურდიას ეძღვნება ლექსი „აპოთეოზი“, რომელიც, ვიტყვოდით, ლექსი კი არა, ბალადაა. მიწაზე ამტყდარი ქარბუქი, მგრგვინავი მეხი და ელჭექი, უფსკრულებში მგმინავი შლეგივით აშლილი და შესახარები ზვავები, წინასწარ გათხრილი რჩეულის საფარი მკითხველს ამზადებს საზარელი ამბისთვის. მხოლოდ მომდევნო სტრიქონებით ვხვდებით, ვის დევნის სიკვდილი:

„მაგრამ ჯერ ზვარაკი თოვლში მიაბიჯებს
და ითვლის სამყარო ზვიადის ნაბიჯებს...
გმირო! დაგიკორტნა არწივმა ელენტა,
ნისლებში ირწივი დაჭრილი ლეგენდა...
დევნილს გაცილებენ ღრუბელთა ფთილგები,
შენ კი, ზნეკეთილო, თოვლივით ფითრდები.“

ზევის კი ბობოქრობს, დელაფს და მდელვარებს,
გასწი! შეეფარე სამშობლოს მწვერვალებს!“

ვერ შეეფარა გმირი სამშობლოს მწვერვალებს, ვერ აიცი-
ლა იუდას მორთმეული დარიშხანი. პოეტმა მიუჩინა მას სათა-
ნადო ადგილი, გააყოლა მზის სხივს და მყინვარებს, ძეს,
ღვთისმშობელსა და წმინდა გიორგის ჩააბარა. უმძიმესი ემო-
ცია დაჰყვება ამ სტრიქონებს, თითქოს დაზაფრული მკითხ-
ველის სანუგეშოდ პოეტი იხსენებს, რომ ცისქვეშეთში ღირ-
სეულ ადამიანთა ხვედრი მძიმე და რაც მთავარია, მსგავსია,
ეს ერთგვარი კანონზომიერებაცაა. საინტერესოა, რომ პოეტი
რეალურად არსებულ და შექმნილ გმირებს გვერდიგვერდ
ჩამოთვლის:

„ოდესღაც ბაირონს გაუწყრა ლამანში,
ოდესღაც ენგურმა გაწირა თარაში,
ოდესღაც სვე-ბედმა უგანა ჰომეროსს,
ოდესღაც ჯოჯოხეთს უმდერდა ორფეოს,
ოდესღაც პარიზმა გარიყა ვიიონი
და გაჰყვა სარკმლიდან მზეს გალაკტიონი,
ოდესღაც ჭლექისგან ბორგავდა შილლერი,
ოდესღაც განდევნეს თვით ალიგჰიერი,
ოდესღაც შეღლიც ხომ შეება ქარაშოტს,
თქვენ, ლექსის პრინციპი, სიკვდილთან თამაშობთ!..“

მხოლოდ დამფრთხალი ხეების, ბებერი ტყეების და პატარა
ქოხების იმედადაა დარჩენილი გმირი. დაძაბულობა მატულობს
და კულმინაციას აღწევს:

„გესმის?.. დაფაჩუნებს ბუჩქებში აფთარი!..
გესმის?.. დაგეწია ავზნე და ავთვალი!..
ხედავ?.. ააშენეს ბომონი ასპიდის!..
ხედავ?.. იგესლება დედალი ასპიტი!..“

მოულოდნელად იცვლება ლექსის რიტმი, იცვლება,
მშვიდდება ემოცია, რადგან გმირი ლოცვას იწვევს. ფეხდაფეხ
სიკვდილჩასაფრებული წმინდა გიორგის სამშობლოს ავედ-
რებს. ლოცვას ისევ გაფრთხილება მოსდევს და კვლავ
ლოცვა, რომელიც გეთსიმანიის ბადის, შესაბამისად ქრისტეს
ანალოგიას იწვევს:

„მამა ხარ ყოველთა, ძეთათვის მზრუნველი,
უფალო, ამაცდინე ესე სასუმელი.
ნუ ჩემი იყოფინ, არამედ შენი,
შენ თავად ნება ხარ, სიმართლის მჩენი.“

ხამს მოყვასისათვის სიმძიმე ვითვისო,
გვედრი, შემიწყალე, ძეო დავითისო!”

მაღალი ხეების მუხლებზე დაცემა, ელდისაგან მათი
გახევება ამცნობს მკითხველს, რომ გმირი შეეწირა ზვარაკად
სამშობლოს იდეას:

„გაფითრდა თოვლი და გაფითრდნენ ქარები,
ალერტის ეთერში ატირდნენ ქნარები.
შორს, წაღწევისაში შეიძრა ტაძარი,
გიზგიზებს ცეცხლი და სირცხვილის ხანძარი!..“

ლექსის დასასრული მკითხველს ახსენებს, რომ, სამწუხაროდ, ამგვარი მსხვერპლი არც პირველია და არც უკანასკნელი. წლები გავა. ისტორია შეაფასებს მტერს და მოყვარეს. ზოგი დაიჯერებს მემატანეთა შეფასებას, ზოგი – არა. მაგრამ ზუსტად ვიცით, რომ ქართველ მკითხველს ყოველთვის გულზე მოხვდება და არასოდეს ეჭვი არ შეეპარება თინათინ მღვდლიაშვილის შემდეგი სტრიქონების გულწრფელობასა და ჭეშმარიტებაში:

„ვივიარ სარკმელთან და, ისე კეკლუცობენ მწიფე ალუბლები,
ქართვლის სიყვარული, მგონი, ალუბლებსაც გულზე შემოენთოთ...
წლები გავიდა და სარკმელს აწყდებიან თეთრი აპრილები,
როგორ მენატრები, როგორ მედარდები, ჩემო პრეზიდენტო!“

ულამაზესი ლექსები ეძღვნება საქართველოს ეროვნულ გმირს - მერაბ კოსტავას. ეპითეტები - სადა, მიმართვა - უშუალო, ლექსიკა - ექსპრესიის, ემოციის გამომხატველი, მაგრამ უბრალო, - ასეთია მხატვრული საშუალებები, რომელთა გამოყენებითაც იძერწება მერაბ კოსტავას მხატვრული პორტრეტი. პოეტი თითქმის არსად არ ახასიათებს მას, ზუსტად ისე, როგორც შეეფერება ეროვნულ გმირს, სახალხო გმირს.

„რუსთველის პროსპექტი.
ცისფერი ჭადრები.
მერაბის ნაცნობი ეზო.
ეზოში სანთლები,
სანთლებთან ხატები“.

ყველა დარდისა და ტკივილის გამზიარებელია. ილიას აჩრდილივით მერაბ კოსტავა თინათინ მღვდლიაშვილის პოეზიაში ის რაინდია, რომელიც მარად და ყველგან საქართველოს თან სდევს, რომელმაც სძლია სიკვდილს. ხშირად შესწივის პოეტი თანამებრძოლს სამშობლოს ტრაგიკულ ბედზე:

„მერაბ! მანქურთებმა ალესეს მახვილი,
საბრალო მამული კედელთან დახვრიტეს!
მერაბ! საქართველოს უშრება ცრემლები,
დღეს ჭირისუფლებიც აღარა ტირიან...
მერაბ! საქართველოს უხმება ფესვები,
დავითის ბიჭები მიდიან, მიდიან...“

მერაბ კოსტავას სულს ევედრება პოეტი ქართველების
შერიგებას, სამართალსა და სათნოებას. ტკივილითაა გაჯე-
რებული ლექსი „ქართველები შეარიგე მერაბ“, მაგრამ იმედი
მაინც არსებობს, იმედი თეთრი ცხენია, ჯერ უმხედრო, მაგრამ
ღირსეული მხედრის მოლოდინში:

„მუქი ნისლი დასწოლია შავნაბადას,
თეთრი ცხენი ელოდება მხედარს,
საქართველოს ბასიანი ელანდება
და დიდგორი ესიზმრება, მერაბ! “

დღეს ჩვენ მხოლოდ პოეტის რამდენიმე ლექსს შეგვხვთ.
თინათინ მღვდლიაშვილის პოეზია მკითხველს საკუთარ თავში
ეროვნული სულის ძიებისკენ უბიძგებს. მისი ლექსები სუფთა
ჰაერივითაა, ვინც ერთხელ ჩაისუნთქავს, მისთვის სასიცოცხ-
ლოდ აუცილებელი ხდება. ლექსები ირეკლავენ ადამიანურ
სიტბოსა და სინაზხეს, სისასტიკესა და გულგრილობას, დემო-
ნურისა და ანგელოსურის ჭიდილს. ეს კი წარმოჩნდება საო-
ცარი მხატვრული სახეებით, მუსიკალურობითა და ფერწე-
რულობით.

„ქართველობაა ჩემი დიდი „დანაშაული“

და საქართველოს სიყვარული, გულს რომ მასკდება!..“

პოეტი გრძნობს, ენდობა ენას და ენა თვითონ აქცევს
შემოქმედის აზრს მუსიკად. ამიტომ ლექსები მოედინება ლა-
ღად, დაუბრკოლებლად, შემკობილი ფერთა და ხმოვანებით.
ღირებულებები მარადიულია - დროში გამოცდილი. თინათინ
მღვდლიაშვილის პოეზია ერთგვარი ტესტია ჩვენთვის, მკითხ-
ველებისთვის. თუ შევიგრძენით, გავიაზრეთ და გავიზიარეთ -
ესე იგი, ჯერ კიდევ ვცოცხლობთ!